

A 1676/hållbart

Käsittelijä:
Kestävä Pohjola -valiokunta

Dnro 16-00096-7

Kestävä Pohjola -valiokunnan mietintö, joka koskee

Jäsen ehdotus ruokajätteen viisaasta käytöstä ja ruokahäviö- kin vähentämisestä

Ehdotus

Kestävä Pohjola -valiokunta ehdottaa, että

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden hallituksille,

että ne noudattavat pääministerien Vihreä kasvu -aloitteen suositusta elintarvikkeiden viimeiseen käyttöpäivään liittyvien merkintäsääntöjen harmonisoinnista.

Kestävä Pohjola -valiokunta ehdottaa, että

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että se laatii ehdotuksen ohjeiksi, joilla varmistetaan elintarvike-
turvallisuus vähittäiskaupan ja ravintoloiden jakaessa ruokaa hy-
väntekeväisyyteen.

että se käynnistää Pohjoismaiden ministerineuvoston ympäristöyhteistyön toimintaohjelman puitteissa uusia aloitteita ruokahävikin vähentämiseksi kaikilla tasoilla ja että ministerineuvoston keskeiset sektorit osallistetaan konkreettisiin toimiin.

että se antaa Pohjoismaisen energiatutkimuksen (NEF) tehtäväksi, mahdollisesti yhteistyössä Nordic Innovationin kanssa, käynnistää toimia, jotka tukevat kehitystä orgaanisen jätteen ja tuotannon sivutuotteiden muuntamiseksi energiaksi, ja selvittää, millaisia talouteen ja ympäristöön liittyviä hyötyjä ja haittoja vaihtoehtoisilla ratkaisuilla on.

Taustaa

Sosiaalidemokraattinen ryhmä on tehnyt ehdotuksen ruokajätteen viisaasta käytöstä ja ruokahävikin vähentämisestä. Ehdotukseen sisältyy kaksi että-lausetta. Ensimmäisessä että-lauseessa ehdotetaan, että Pohjoismaiden ministerineuvoston ympäristöyhteistyön toimintaohjelman puitteissa

käynnistetään uusia aloitteita, joissa keskitytään tuotanto- ja käsittelyvaiheessa, kaupassa sekä ravintoloissa ja kotitalouksissa syntyvään hävikkiin. Toisessa että-lauseessa ehdotetaan, että Pohjoismainen energiantutkimus (NEF) käynnistää toimia, joiden avulla orgaaninen jäte ja tuotannon sivutuotteet voidaan muuntaa energiaksi.

Pohjoismaiden neuvosto

A 1676/hållbart

Käsittelijä:
Kestävä Pohjola -valiokunta

Dnro 16-00096-7

Ehdotuksen taustana mainittakoon, että vuonna 2014 julkaistun YK:n raportin mukaan ruokahävikki ja ruokajäte ovat kolmanneksi suurin syy kasvihuonekaasupäästöihin¹. Siksi ruokahävikin ja ruokajätteen vähentäminen on tärkeää globaaleihin ilmastotavoitteisiin pääsemiseksi. Lisäksi korostetaan, että Pohjolan tulee toimia alalla suunnannäyttäjänä – niin ruokahävikin vähentämisessä kuin sellaisen ruokahävikin hyödyntämisessä, jonka syntyä ei voida estää. Ehdotus voi myös osaltaan vaikuttaa pääministereiden Vihreä kasvu -aloitteen seurantaan.

Ehdotuksessa selitetään, että Pohjoismaiden ministerineuvoston ympäristöyhteistyön toimintaohjelman 2013–2018 tuoreessa puolivälisarvioinnissa ehdotetaan osana toimintasunnitelmassa mainittua kiertotalouden kehittämisen edistämistä, että olisi tärkeä ottaa mukaan toimia, jotka tukevat ruokahävikin vähentämistä.

Lausunnot

Ehdotus ei ole ollut virallisella lausuntokierroksella. Asian valmistelun yhteydessä on kuitenkin oltu yhteydessä Pohjoismaiseen energiantutkimukseen (NEF). Lisäksi pääministereiden *Vihreä kasvu* -aloitteen hankevas- taavat ovat esitelleet tuloksia valiokuntakokouksessa.

Valiokunnan näkemykset

Toimet ruokahävikin vähentämiseksi

Tämä ei ole ensimmäinen kerta, kun Pohjoismaiden neuvosto tarttuu kysymykseen ruokahävikistä. Vuonna 2011 neuvosto hyväksyi suosituksen, joka poistettiin vuonna 2013. Muun muassa Pohjoismaiden neuvoston suosituksen ansiosta asia on ollut esillä pohjoismaisessa yhteistyössä usean vuoden ajan erilaisten toimien kautta. Ministerineuvosto esimerkiksi julkaisi vuonna 2012 raportin *Prevention of food waste in restaurants, hotels, canteens and catering* (TemaNord 2012:537), joka sisälsi monia käytännön suosituksia. Samana vuonna ministerineuvosto käynnisti (MR-FJLS:ssa eli maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikeasiain ministerineuvostossa) pääministereiden Vihreä kasvu -aloitteen kolme seurantahanketta.

Puutteellisen tilastoinnin takia on vaikea arvioida ruokahävikin kehittymistä ja vertailla lukuja eri maiden kesken. Voidaan kuitenkin todeta, että Tanskan tutkimusten perusteella näyttäisi siltä, että asian nostaminen esille on vähentänyt ruokahävikkiä. Ruotsin tilastot osoittavat samaa. Ruokahävikin tilastoinnin odotetaan jatkossa olevan parempaa², joten tilannetta ja ruokahävikkiä vähentävien toimien vaikutusta on tuolloin helppompaa arvioida.

Pohjoismaiden ministerineuvoston mukaan ruokahävikityössä keskitytään tällä hetkellä kolmeen hankkeeseen, jotka ovat lähtöisin pääministereiden Vihreä kasvu -aloitteesta. Niissä pureudutaan ruokahävikkiin alkutuotannossa, päiväysmerkintöihin ja ruokapankkeihin. Hankkeisiin kuuluu kolme

1 YK:n elintarvikeorganisaatio FAO määrittelee erikseen ruokahävikin ja ruokajätteen, mutta kokonaisuutena elintarviketeollisuuden tuottama ruokahävikki muodostaa varsin merkittävän osan ihmisen aiheuttamista kasvihuonekaasupäästöistä.

2 Tanskan ulkoministeri esitteli 6. kesäkuuta 2016 uuden pöytäkirjan, joka sisältää suuntaviivat ruokahävikin rekisteröimiseksi ja mittaamiseksi. Uuden pöytäkirjan laadintaan on osallistunut useita organisaatioita, muun muassa YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestö FAO ja YK:n ympäristöohjelma UNEP.

vaihetta: perustutkimus, suositukset ja viestintä. Ensimmäinen ja toinen vaihe ovat päättyneet, ja kolmas vaihe on käynnistymässä.

Pohjoismaiden neuvosto

Hankkeen toisessa vaiheessa on tehty konkreettisia suosituksia päiväysmerkinnöistä³. Elintarviketeollisuudelle, vähittäiskaupalle ja kuluttajille suunnattuun ohjeistukseen suositellaan parannuksia. Työtä sen hyväksi suositellaan jatkettavan, että helposti pilaantuvien⁴ ruoka-aineiden säilytys alhaisemmassa lämpötilassa harmonisoidisiin Ruotsissa, Tanskassa ja Suomessa ja että viimeinen käyttöpäivä -merkintää käytettäisiin vain helposti pilaantuvien ruoka-aineiden kohdalla, joiden säilyttäminen voi johtaa välittömään vaaraan, vaikka ruoka-ainetta säilytettäisiin täsmälleen pakkausohjeiden mukaan. Lisäksi suositellaan, että kananmunien viimeinen käyttöpäivä -merkintää kohdellaan samalla tavoin kuin muita ruoka-aineita eikä sille anneta erityiskohtelua, kuten tällä hetkellä⁵.

A 1676/hållbart

Käsittelijä:
Kestävä Pohjola -valiokunta

Dnro 16-00096-7

Ruokapankkeihin liittyvä työ on hankkeen toisessa vaiheessa johtanut joukkoon suosituksia itse ruokapankeista, ruokapankkeihin ruokaa lahjoitavasta elintarviketoiminnasta ja julkisista viranomaisista⁶. Raportissa muun muassa suositellaan, että ruokaturvallisuudelle laaditaan yleiset ohjeistukset, joilla varmistetaan elintarviketurvallisuus vähittäiskaupan ja ravintoloiden antaessa pois ruokaa.

Valiokunta tukee ehdotusta Pohjoismaiden ministerineuvoston jatkotoimista ruokahävikin vähentämiseksi. Mitä tulee päiväysmerkintöihin liittyviin suosituksiin ja ruokapankkien ohjeistukseen, lienee tarkoituksenmukaisinta osoittaa suositus Pohjoismaiden hallituksille ja maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarviketieteiden ministerineuvostolle (MR-FJLS).

Valiokunta ehdottaa siksi, että Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden hallituksille, *että ne noudattavat pääministerien Vihreä kasvu -hankkeen suositusta elintarvikkeiden viimeiseen käyttöpäivään liittyvien sääntöjen harmonisoinnista.*

Lisäksi valiokunta ehdottaa, että Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle (MR-FJLS), *että se laatii ehdotuksen ohjeiksi, joilla varmistetaan elintarviketurvallisuus vähittäiskaupan ja ravintoloiden jakaessa ruokaa hyväntekeväisyyteen.*

Valiokunta tukee ehdotusta uusiksi aloitteiksi ruokahävikin rajoittamiseksi Pohjoismaiden ministerineuvoston ympäristöyhteistyön toimintaohjelman mukaisesti. Kyse on tehtävästä, joka koskettaa ympäristösektorin ohella myös muita ministerineuvoston sektoreita. Siksi valiokunta ehdottaa uutta muotoilua: *että se käynnistää Pohjoismaiden ministerineuvoston ympäristöyhteistyön toimintaohjelman puitteissa uusia aloitteita ruokahävikin vähentämiseksi kaikilla tasoilla ja että ministerineuvoston keskeiset sektorit osallistetaan konkreettisiin toimiin.*

Orgaanisen jätteen muuntaminen energiaksi

Valtaosa ihmisistä ymmärtää, että orgaanisten jätteiden hyödyntäminen energiantuotannossa on järkevää toimintaa. Haasteena on kuitenkin luoda sellaiset olosuhteet, joissa käytössä on oikeat tekniset ratkaisut ja taloudelliset kannustimet. Tarvitaan lisää tietoa. Tiedon hankinnassa voidaan hyödyntää Pohjoismaisen energiantutkimuksen (NEF) osaamista, esimer-

3 Ks. *Food waste and date labelling* -raportti, TemaNord 2016:523.

4 Helposti pilaantuvia elintarvikkeita ovat sellaiset ruoat ja juomat, jotka mikro-organismien tai entsyymien takia voivat muuttua terveydelle vaarallisiksi tai joiden hygieeninen laatu voi merkittävästi heikentyä.

5 EU:n säännöt asiasta perustuvat monessa Etelä-Euroopan maassa vallalla olevaan käytäntöön, jonka mukaan kananmunia säilytetään huoneenlämmössä.

6 Ks. raportti *Food Redistribution in the Nordic Region, Phase II: Identification of best practice models for enhanced food redistribution*, TemaNord 2016:502.

kiksi yhteistyössä Nordic Innovaationin kanssa. Kyse on kuitenkin ennen kaikkea Pohjoismaiden ministerineuvoston budjettipriorisoinneista. Siksi asia riippuu Pohjoismaiden neuvoston ja Pohjoismaiden ministerineuvoston vuotuisten budjettineuvotteluiden tuloksista.

Pohjoismaiden neuvosto

A 1676/hållbart

Käsittelijä:
Kestävä Pohjola -valiokunta

Dnro 16-00096-7

Valiokunta toteaa, että tutkimusmaailmasta on vaikeaa löytää yksiselitteistä vastausta siihen, mikä on optimaalisin ratkaisu orgaanisen jätteen keräämiseen ja kierrätykseen. Tanskan teknillisessä yliopistossa vuonna 2015 valmistuneessa väitöskirjassa todetaan, että ruokajätteen uusiokäyttö biokaasutuotannossa ei tuo ympäristöhyötyä verrattuna siihen, että jätettä käytettäisiin energianlähteenä jätteenpolttolaitoksissa. Tämä on kuitenkin herättänyt keskustelua, mikä osoittaa, että päätelmä ei saa tukea kaikilta alan asiantuntijoilta⁷. Varmin johtopäätös on, että molempiin tapoihin käsitellä eloperäistä jätettä liittyy hyötyjä ja haittoja. Siksi orgaanisen jätteen edistämiseen tähtäävissä toimissa tulee tarkastella myös vaihtoehtoihin ratkaisuihin liittyviä hyötyjä ja haittoja.

Pohjoismaisella energiatutkimuksella (NEF) on kiinteä perusrahoitus Pohjoismaiden ministerineuvostolta. Vuonna 2016 se oli 6,3 miljoonaa Tanskan kruunua. NEF ei voi käynnistää konkreettisia toimia ilman mailta tulevaa osarahoitusta. Jotta odotukset suosituksen täytäntöönpanosta saadaan asetettua oikealle tasolle, ministerineuvoston tulee varata budjetistaan varoja tehtävään. Pohjoismainen rahoitus voi puolestaan houkuttaa rahoitusta myös muista lähteistä (kerrannaisvaikutus). Kiinnostuksen herättämiseksi ministerineuvoston määrärahan tulee olla tietyn suuruinen. NEF on ilmoittanut, että suosituksen mahdollinen seuranta edellyttää ministerineuvostolta 1,0 miljoonan Tanskan kruunun suuruista rahoitusta aloitteen kehysten määrittämiseksi. Tämän jälkeen aloitteen toteuttamiseen tarvitaan vielä 5,0–10,0 miljoonaa Tanskan kruunua. Itse toteutuksen yhteydessä eri Pohjoismailta haetaan yhteisrahoitusta sekä rahoitusta mahdollisista muista lähteistä. (Siksi pohjoismaisesta budjetista maksettavan rahoitusosuuden tulee olla vähintään 3,0 miljoonaa Tanskan kruunua.)

Valiokunta voi näin ollen tukea ehdotusta siitä, että se antaa Pohjoismaisen energiatutkimuksen (NEF) tehtäväksi, mahdollisesti yhteistyössä Nordic Innovationin kanssa, käynnistää toimia, jotka tukevat kehitystä orgaanisen jätteen ja tuotannon sivutuotteiden muuntamiseksi energiaksi, ja selvittää, millaisia talouteen ja ympäristöön liittyviä hyötyjä ja haittoja vaihtoehtoisilla ratkaisuilla on.

Tukholmassa 27. syyskuuta 2016

Christian Poll (ALT)

Elín Hirst (Sj.)

Hanna Kosonen (kesk.), puheenjohtaja

Irene Johansen (A)

Jan Erik Messmann (DF)

Jan Lindholm (MP)

Karin Gaardsted (S), varapuheenjohtaja

Knut Storberget (A)

Mika Lintilä (kesk.)

Róbert Marshall (Björt framtíð)

Staffan Danielsson (C)

Susanna Koski (kok.)

Suzanne Svensson (S)

Sylvi Graham (H)

Thomas Finnborg (M)

7 Ks. Information-lehti, 9. maaliskuuta 2015: <https://www.information.dk/indland/2015/03/ny-forskning-ingen-gevinst-ved-genanvende-madaffald>